

Arviomuistio työvoimapalveluiden kehittämistarpeista kuntouttavan työtoiminnan uudistamisen yhteydessä

Kehittämisehdotus 1: Uravalmennuksen räätälöinti

Arviomuistiossa todetaan, ettei uravalmennuksen sisältöä ole tarkasti säädelty, mikä mahdollistaa yksilöllisen räätälöinnin. PAM katsoo, että yksilöllinen räätälöinti on ollut mahdollista myös nykyisen lainsäädännön puitteissa, mutta lain tulkinta ja toimeenpano ovat valitettavasti vaihdelleet alueittain.

PAM korostaa, että uravalmennuksen vaikuttavuudesta on tällä hetkellä niukasti tietoa: seuranta painottuu osallistujamääriin, eikä systemaattisesti arvioida siirtymiä työhön tai koulutukseen, tutkinnon suorittamista tai sitä, millaisiin ja kuinka kestäviin työsuhteisiin osallistujat työllistyvät. Lisäksi toteutustavat vaihtelevat alueittain, mikä heikentää vertailtavuutta ja yhdenvertaisuutta.

Arviomuistioon tulee sisällyttää konkreettiset ehdotukset vaikuttavuuden mittaamisesta ja pitkäaikaiseurannasta, jotta uravalmennusta voidaan kehittää niin, että se tukee aidosti ihmisten kiinnittymistä työelämään ja eteneviä urapolkuja. PAM pitää kannatettavana myös uravalmennuksen vahvistamista helposti saavutettavana ohjaus- ja tukipalveluna, sillä erityisesti yli 55-vuotiaat ja täsmätyökykyiset hyötyvät matalan kynnyksen tuesta, ja palvelu on ollut näissä ryhmissä alikäytössä. Erityisesti täsmätyökykyisille ja yli 55-vuotiaille on jatkossa määriteltävä uravalmennukseen velvoittavat vähimmäisehdot (esim. tuen intensiteetti, kesto ja yhteensovittaminen muiden palveluiden kanssa), jotta palvelupolku vahvistuu eikä toteutus jää alueiden harkinnan ja resurssipäätösten varaan.

Kehittämisehdotus 2: Työhönvalmennuksen menetelmien monipuolistaminen

PAM katsoo, että työhönvalmennus on monin paikoin toteutunut liian kevyenä palveluna ilman selkeitä vaikuttavuusmittareita. Työhönvalmennuksen menetelmien monipuolistaminen on kannatettavaa, mutta kehittämisen keskeiseksi tavoitteeksi tulee asettaa työmarkkinoille kiinnittymisen pysyvyys sekä työsuhteiden laatu. Pelkkä työllistyminen ei ole riittävä onnistumisen mittari, jos lopputulos muodostuu lyhyistä jaksoista epävarmoissa työsuhteissa tai heikoin työehdoin.

Erityisen ongelmallista on arviointitapa, jossa lyhytkestoinen työllistyminen tulkitaan onnistumiseksi rekisteripoistumana, vaikka henkilö palaa pian työttömäksi ja tilastollisesti näyttäytyy uutena työttömyysjaksona. Tämän vuoksi työhönvalmennukselle tulee määritellä seurantamittarit, joissa arvioidaan palveluun osallistuneiden työsuhteiden kestoa ja pysyvyyttä sekä määräaikaisten ketjutuksen kehitystä.

PAM korostaa myös palvelun työelämälähtöisyyttä: valmentajien on oltava tiiviissä yhteydessä yrityksiin, etsittävä aktiivisesti myös piilotyöpaikkoja ja rakennettava polkuja osatyökykyisten sekä yli 55-vuotiaiden tuettuun työllistymiseen. IPS-työhönvalmennus on tuottanut hyviä tuloksia, mutta se on toistaiseksi tavoittanut vain pienen joukon ja ollut lähinnä hyvinvointialueiden järjestämää. Asiakasryhmistä, rooleista ja järjestämistavoista sekä rahoituksesta (esim. hyvinvointialueet, työllisyysalueet ja Kela) tulee sopia selkeästi, jotta päällekkäisyyksiä ei synny ja palveluketju toimii yhdenmukaisesti.

Kehittämisehdotus 3: Työllistymissuunnitelman rakentaminen palvelukokonaisuudeksi

PAM pitää työllistymissuunnitelman rakentamista palvelukokonaisuudeksi perusteltuna. Suunnitelman tulee muodostaa asiakkaan tilanteeseen ja palvelutarpeeseen kytkeytyvä, johdonmukainen etenemispolku, eikä jäädä irrallisten toimenpiteiden luetteloksi.

Nykyisin työllisyyspalvelut, sosiaalitoimi, terveydenhuolto ja Kela toimivat liian erillään, minkä vuoksi asiakkaalle syntyy rinnakkaisia suunnitelmia ja palvelut jäävät sovittamatta yhteen. Tarvitaan yhteinen toimintamalli, joka mahdollistaa matalan kynnyksen viranomaisyhteistyön, yhteisen tilannekuvan ja yhden yhteisen, vastuullisen suunnitelman erityisesti asiakkuuden alussa. Tämä edellyttää eri viranomaisten käytäntöjen tarkastelun lisäksi myös tietosuoja- ja tiedonvaihtokäytäntöjen tarkistamista.

Suunnitelmien tulee olla työelämälähtöisiä, realistisia ja seurattavia sekä kaikkien olennaisten toimijoiden käytettävissä, huomioiden myös kuntoutustarpeet. Palveluiden pirstaleisuus ja siiloutuminen heikentävät työttömän kokonaistilanteen hahmottamista ja vaikeuttavat oikeiden tukien ja palveluiden kohdentamista.

Kehittämisehdotus 4: Sääntelyn tarkentaminen (kokeilu, valmennus)

PAM pitää kokeiluja ja valmennuksia koskevan sääntelyn tarkentamista perusteltuna, jotta normiohjaus on yhdenmukaista, palvelupolut yhdenvertaisia ja väärinkäytökset ehkäistään.

Samalla sääntelyn ja toimeenpanon on tuettava pysyvää työmarkkinakiinnittymistä eikä ohjata heikossa asemassa olevia pitkittyviin ketjuihin ilman realistista siirtymää työhön tai koulutukseen.

PAM kannattaa työkokeilun enimmäiskeston lyhentämistä, sillä pitkät jaksot lisäävät riskiä palkkatyön korvautumisesta työkokeilulla ja heikentävät työnhakijan asemaa. Samalla on havaittu, että työkokeilu toteutuu toisinaan väärinlaisiin työtehtäviin. Työkokeilun tarkoituksen tulee korostaa alan soveltuvuuden selvittämistä asiakkaalle, ei työvoiman korvaamista. Siksi työtehtävien soveltuvuus tulee arvioida huolellisesti asiakkaan kanssa, työkokeilun etenemistä on seurattava ja sen rinnalle tulee tarvittaessa kytkeä valmentajan tuki. Työkokeiluun on myös aina liitettävä yhteisesti laadittu jatkosuunnitelma ja selkeä siirtymälogiikka kohti palkkatyötä tai koulutusta, tarvittaessa palkkatuen avulla silloin, kun työnantajalla on todellinen ja pysyvä työvoiman tarve. PAM kiinnittää erityistä huomiota palvelualoihin, joilla työttömiä ohjautuu käytännössä usein palkattomiin harjoittelu- ja kokeilujaksoihin. Viranomaisten on varmistettava selkein rajauksin, systemaattisella seurannalla ja yhtenäisillä toimintamalleilla, ettei palkattomilla järjestelyillä korvata palkkatyötä.

Kulukorvauksen osalta PAM korostaa, että toistuvien välttämättömien kustannusten osalta korvauksen tulee pääsääntöisesti perustua oikeuteen eikä laajaan harkinnanvaraisuuteen, jotta osallistuminen ei esty taloudellisista syistä eivätkä käytännöt eriydy alueittain.

Lisäksi PAM haluaa nostaa esiin, että kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamisen myötä työvoimapalveluille on kohdennettava lisää resursseja. Sosiaalipalveluja tarvitseville on rakennettava realistiset polut kohti työelämää sosiaalipalvelut huomioiden, ja työvoimaviranomaisia on koulutettava tunnistamaan näiden henkilöiden palvelutarpeet.

Kehittämisehdotus 5: Alueellisten yhteistyösopimusten edistäminen

PAM pitää alueellisten yhteistyösopimusten edistämistä kannatettavana, koska ne voivat selkeyttää työnjakoa ja varmistaa palveluketjujen toimivuuden erityisesti silloin, kun asiakkaan palvelutarve edellyttää usean viranomaisen yhteistyötä. Sopimusten tueksi toimijoiden tulee luoda konkreettiset rakenteet ja käytännöt, jotka mahdollistavat toimivan yhteistyön arjessa.

PAM nostaa esille, että TE24 Sote-yhdyspinnat -työryhmän suositukset heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen tukemiseksi eri viranomaisten yhteistyötä vahvistamalla tulee huomioida alueellisten yhteistyösopimusten edistämisessä.

Mitä muuta haluatte kertoa tässä yhteydessä?

Lopuksi PAM katsoo, että arvioinnissa on tunnistettava toimintaympäristön muutos: hallituksen työelämäuudistukset ovat kokonaisuutena heikentäneet työntekijöiden työsuhdeturvaa ja neuvotteluasemaa. Tässä tilanteessa palkattomiin harjoittelu- ja työkokeilujaksoihin liittyvät väärinkäyttöriskit korostuvat, koska työnantajille voi syntyä aiempaa vahvempia kannustimia kattaa pysyviä työvoimatarpeita järjestelyillä, jotka eivät synnytä työsuhdetta ja palkanmaksuvelvollisuutta. Siksi painopistettä tulee siirtää palkattomista jaksoista palkalliseen työhön ja palkkatukeen, joka kytkee työllistämisen työsuhteen ehtoihin ja turvaa työntekijälle normaalit työelämäoikeudet.

Helsingissä, 13. helmikuuta 2026

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:
Egezona Kllokoqi-Bublaku
sosiaalipoliittinen asiantuntija
puh. 0404133759
egezona.kllokoqi@pam.fi